

Fredagen den 10 mars

Kl. 10.00

Förhandlingarna leddes av tredje vice talmannen.

1 § Svar på interpellation 1988/89:119 om ungdomsgängsbrottsligheten

Anf. 1 Statsrådet GÖRAN PERSSON:

Herr talman! Ulla Tillander har frågat mig om vilka åtgärder jag vill föreslå för att ge skolan möjlighet att ingripa mot svårt störande elever då skolans nuvarande insatser och resurser uttömts.

Skolan har till uppgift att ge *varje* enskild elev goda kunskaper och färdigheter och förutsättningar för att utvecklas som individ och samhällsmedborgare. Det är det vi menar med en skola för alla. Detta åtagande och denna ambition måste gälla också gentemot elever som på olika sätt har svårigheter. Det framgår också av läroplanen för grundskolan att skolan har skyldighet att ta väl hand om alla elever, att stödja och uppmuntra var och en att utveckla sin förmåga och sina intressen, samt att skolan har ett särskilt ansvar för de elever som har svårigheter. Huvudinriktningen måste därför vara att redan tidigt ge elever med svårigheter särskilt stöd och därigenom förhindra att sådana problem uppstår som dem Ulla Tillander pekar på. Det finns inte några enkla svar på hur dessa skall kunna lösas. Skolans elevvård handlar om ett långsiktigt och metodiskt arbete. Jag vill peka på några åtgärder som skolan kan vidta och nya möjligheter som skolan fått de senaste åren för att bättre anpassa undervisningen efter elevernas behov.

För att höja personalens kompetens när det gäller att arbeta med elever med särskilda behov av stöd, har en omfattande fortbildning i specialpedagogik för alla lärare inletts. I den nya lärarutbildningen kommer kunskaper i specialpedagogik innefattande minst 10 poäng att ingå. Riksdagen har också nyligen beslutat om en ny speciallärarutbildning som kommer att innebära en högst avsevärd kvalitetshöjning av denna utbildning. Med den förstärkta kompetensen hos skolans personal att se och hantera elevers individuella behov och svårigheter ökar möjligheterna att hjälpa också elever med stora problem.

Utgångspunkten för de specialpedagogiska insatserna är att varje elev i första hand skall erbjudas stöd inom den arbetsenhet eller klass som eleven tillhör. Om detta stöd av olika skäl inte kan utformas på ett för eleven meningsfullt sätt finns möjligheter att för en viss tid anordna undervisning i en särskild undervisningsgrupp. Avsikten är då att skolan i en tillfällig, mycket liten grupp, skall kunna göra intensiva och personalkrävande insatser

för elever med särskilt behov av stöd. En placering i en särskild undervisningsgrupp skall beslutas av skolstyrelsen efter samråd med eleven och dennes vårdnadshavare.

Skolstyrelsen kan också, med stöd av läroplanen, inrätta skoldaghem eller, i enstaka fall, skolveckohem, för att ge skolan ännu bättre möjligheter att bygga upp en undervisning som är anpassad till särskilt resurskrävande elevers behov. Skoldaghemmen kan erbjuda små klasser, heldagsomsorg genom förlängd skoldag, fritidsaktiviteter och social träning tillsammans med vuxna. I verksamheten ingår också familjepedagogiska samtal med föräldrarna. Rätt använd kan en sådan organisationsform bli ett bra stöd för en elev.

Om skolan ändå inte lyckas med att forma en skolgång som är anpassad till elevens behov finns möjligheter enligt skolförordningen att frångå timplanen. Skolstyrelsen får då besluta om att anpassad studiegång anordnas för eleven. Ett beslut om anpassad studiegång, liksom för övrigt alla beslut om specialpedagogiska insatser, måste baseras på en mycket ingående analys av elevens skolsituation. Analysen måste göras tillsammans med eleven och föräldrarna.

De möjligheter att hjälpa elever med svårigheter som jag nu har redovisat är åtgärder inom skolans ram. Det finns dock ett mycket litet antal äldre barn och ungdomar som har ett så avvikande beteende att de utsätter sin egen hälsa och sin utveckling för allvarliga risker. Dessa elever kan också allvarligt försvåra skolverksamheten för andra elever. De exempel som Ulla Tillander ger i sin interpellation är alla hämtade från situationer utanför skolan. De ungdomar som Ulla Tillander nämner är mycket få, men de har mycket stora problem. Ungdomarna har i regel en mycket bristfällig skolunderbyggnad och har ofta blivit utslagna redan i grundskolan. Problemen hänger normalt samman med deras totala livssituation. De är härigenom för det mesta av sådan art att skolan inte kan ta på sig att komma till rätta med dem. Ofta är kriminalitet och drogberoende med i bilden. Om de genom sitt beteende uppfyller grunderna för ingripande enligt lagen om vård av unga (LVU) är det socialtjänstens uppgift att ingripa. Skolan kan inte ta över socialtjänstens ansvar i denna fråga. Däremot ser jag det som viktigt att skolan och socialtjänsten samråder i varje enskilt fall.

Jag vill erinra om att justitieministern den 7 mars i år här i riksdagen besvarade två interpellationer om ungdomsgängsbrottsligheten. Hon behandlade i sitt svar främst gällande regler och möjligheter att omhänderta ungdomar, som misstänks för att ha begått brott, i avvaktan på utredning och eventuell dom.

Avslutningsvis vill jag, herr talman, nämna att jag har inhämtat att socialministern förbereder en proposition om ändring i lagen om vård av unga, så att samhället skall kunna träda in med samhällsvård på ett tidigare stadium.

Anf. 2 ULLA TILLANDER (c):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet för svaret på min interpellation. Jag upplever detta svar såsom att jag har fått en viss respons på min fråga. Responsen består i att man att döma av svaret tycks ha förståelse för de

problem som finns på många skolor och att de förslag till lösningar som svaret innehåller är grundade på en realistisk bedömning av vad som behöver göras.

Den granskning av skolans vardag som har ägt rum under de senaste åren har avslöjat en verklighet som inte alltid stämmer med ritningarna. Jag tänker bl.a. på de många nedslitna skolorna och det otillräckliga förnyandet av läromedel, men också på själva arbetsmiljön i skolan där grovt störande inslag enligt mångas uppfattning har ökat. Detta har naturligtvis påverkat skolans möjligheter att förmedla kunskaper och på annat sätt påverka de elever som skolan har fått sig anförtrodd.

Den uppräknade av åtgärder som görs i svaret, och som skolan kan sätta in, är värdefull. Det är inte oviktigt att det från skolans högsta ledning påpekas och betonas att hela detta batteri av åtgärder finns att sätta in vid behov. Att behovet finns torde alla initierade bedömare av skolans situation känna till vid det här laget.

Det är således verkligheten själv som har aktualiserat insatser som man kan räkna med skall få effekt. För att det skall ske krävs emellertid inte bara att dessa åtgärder får legitimitet, utan att de också finns till hands ute i kommunerna när de verkligen behövs. Till detta krävs både vilja och resurser.

Hittills har det i många fall varit så, att de åtgärder som Göran Persson har räknat upp möjligen har funnits i idévärlden, men inte i sinnevärlden. Detta gäller särskilt då ett starkt behov har förelegat av att man skall kunna placera en elev i särskild undervisning, t.ex. i skoldaghem, eller på annat sätt flytta en elev från skolan under den tid som behövs. Här har hindren ofta varit många och ibland oöverstigligena.

De elever som det är fråga om uppvisar, som skolministern säger, mycket grava störningar och kan bli ett ständigt aktuellt problem för en skolmiljö. De utgör inte bara ett problem för sin omgivning, utan också för sig själva. De får inte den hjälp som de skulle behöva. De skulle behöva en fast hand och en alldeles speciell form av omsorg i en liten grupp. Som det nu ser ut får i många fall andra elever betala ett orimligt högt pris.

Det finns såvitt jag vet inget instrument för att mäta den skada som en klass kan åsamkas genom en sådan elev. Det finns således dubbel anledning – både för den störande elevens skull och för klassens, för att inte säga skolans – att man kan vidta åtgärder som radikalt förändrar situationen. Det finns ingen statistik över hur många elever som har fått sin skolgång, på vilken de kanske hade höga förväntningar, i stor utsträckning störd och förstörd. Detta gäller inte minst elever som är litet tillbakadragna, sårbara och blyga. Det olyckliga är att när situationen i skolmiljön blir ständigt störd och otrygg, drabbar det speciellt elever som inte självklart har det studiestöd i hemmet som kan vara en motverkande kraft.

Det vi nu diskuterar här är naturligtvis exceptionella fall, men inte mer sällsynta än att de regelbundet förekommer i många skolor, och som helhet är detta ett inte så litet problem. Det beror på att man kanske inte har erkänt problemen och därför inte satsat resurser på dem.

Om jag har uppfattat svaret rätt inser skolministern de svårigheter som uppstår när skolans resurser är uttömda. Skolministern aktualiserar i svaret

lösningar som har funnits men som det har av någon anledning hittills inte ansetts rätt att satsa på. Man kan fråga sig varför. Det kan bero på att man av någon anledning varit alltför restriktiv i utnyttjandet av möjligheterna. Särskilda undervisningsgrupper, skoldaghem, skolveckohem, anpassad studiegång, omhändertagande enligt socialtjänstlagen, ingripande enligt lagen om vård av unga, LVU, – jag tror att statsrådet och jag är överens om att dessa åtgärder behövs för att skapa en grundförutsättning för skolans utveckling. Jag vill i så fall fråga om skolministern är beredd att gå ut och upplysa om och peka på dessa möjligheter och ge kommunerna kurage att, när det verkligen behövs, satsa på dem.

Anf. 3 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Herr talman! Det är viktigt att frågan om ungdomarna och deras situation i samhället tas upp till en debatt. Jag tycker att en del av de svar som statsrådet här har givit i och för sig är bra och ett steg i den riktning som man kan ta för att åstadkomma någonting på detta område. Men jag tycker att man inte har tagit tag i de stora problemen. Jag anser att man från socialdemokratiskt håll i stor utsträckning har svikit våra barn och ungdomar och familjerna, genom att inte i tid satsa tillräckligt stora resurser.

Statsrådet tar inte någonstans upp problemet med den klasstorlek och de delningstal som vi har i dag. Klasserna är alldeles för stora, med tanke på situationen i skolorna. Visserligen är det bra att lärarna får mer speciallärarutbildning och resurser, men det hjälper kanske inte eleverna. De är för många i gruppen och de får svårt att orka koncentrera sig. Lärarna är på utbildning och eleverna får byta lärare oftare osv. Deras trygghet är i farozonen.

Man har också svikit framför allt våra ungdomar som kommer in i pubertetskrisen genom att man, vid avsättandet av resurser till barnomsorgen, har bestämt att barn över 12 år inte får vara med. Ungdomar, som ofta är i en svår situation, skickas hem till ett tomt hem. Man kan inte som förälder få ens en ledig dag för att vara hemma med sitt barn, som är i en krissituation. Det är bra att man kan göra mindre klasser och att man satsar på den delen, men det kanske inte hjälper en enstaka elev som finns i en skola på en mindre ort, där man inte har möjlighet att bygga upp ett sådant system för att satsa på den eleven.

Anf. 4 Statsrådet GÖRAN PERSSON:

Herr talman! Ulla Tillander och jag är i stor utsträckning överens om att detta är ett reellt bekymmer i många skolor. Många lärare och skolledningar arbetar hårt för att ge dessa barn och ungdomar en bra skoldag. Jag har i svaret valt att redovisa alla de instrument som vi här i riksdagen i stor enighet kommit överens om att man kan utnyttja för att hantera en sådan här situation. Jag tror inte att kommunerna och de lokala skolledningarna är okunniga om de möjligheterna. Däremot är många av dem ytterst grannliga att hantera och skall, som jag sade i mitt svar, tas till först när man är övertygad om att andra åtgärder är uttömda. Det skall då ske efter mycket noggrann prövning av elevvårdspersonal tillsammans med vårdnadshavarna. Detta har ibland kanske upplevts såsom krångligt och tidskrävande, men jag

tror att det är nödvändigt att man har en sådan process som grund för denna typ av åtgärder. Annars kan vi lätt få en utveckling där dessa åtgärder tillgrips i ett för tidigt skede, då man enklare skulle kunna komma till rätta med dessa elevers svårigheter i ett normalt specialpedagogiskt arbete i klassen.

Skolan står dess bättre inte ensam i detta arbete. Jag vill understryka att det här inte handlar om att skolan skall gå in och ta över exempelvis arbetsuppgifter som normalt vilar på socialtjänsten eller polisen. Här gäller det att vi från samhällets sida samordnar våra insatser i så stor utsträckning som möjligt. Den signal som Ulla Tillanders interpellation skickar ut har också kommit från andra signalgivare tidigare. Den arbetsgrupp som nu finns och som leds av generaldirektören i skolöverstyrelsen och rikspolischefen kartlägger hur detta samarbete pågår över landet. Den arbetsgruppen är ett uttryck för att man tar allvarligt på denna sak.

Vidare har man i årets budgetproposition sagt att de s.k. § 12-hemmen, som också är ett inslag i samhällets ansträngningar för att hantera dessa barn och ungdomar, skall utvecklas och ges stimulans till metodutveckling. Man har i propositionen anslagit 10 milj. kr. för sådant arbete. Det ser jag också som ett inslag i samma typ av ansträngningar för att hantera den fråga Ulla Tillander ger uttryck för i sin interpellation.

När det gäller det resonemang som framfördes senast angående det s.k. sveket mot föräldrar och barn i grundskolan vill jag säga följande. Jag tycker kanske att det är att ta till en vokabulär i denna debatt som säkert inte för saken framåt. Vi kan, om vi gör en bedömning av svenskt skolsystem, faktiskt konstatera att det inte finns något annat land i världen som satsar så mycket av pengar och personalinsatser på att ta hand om den uppväxande generationen. Att kalla det för ett svek är att skjuta grovt över målet och bidrar inte till en nyanserad debatt.

Jag är naturligtvis bekymrad över att vi, trots de stora resursinsatserna, har den typ av problem som Ulla Tillander pekar på i sin interpellation. Men jag tror inte att vi löser problemen genom att ställa i utsikt ännu mer resurser och kräva ännu mer personalinsatser. Den debatt som vi måste föra framöver om styrningen av svensk skola gäller hur vi skall använda de resurser vi i dag från samhällets sida ställer till förfogande för verksamheten och hur de personer som arbetar lokalt skall få större ansvar för hur dessa pengar används. Det är den väg vi bör välja, och där tror jag att alla goda krafter måste samverka. Där måste vi framför allt utgå från att de som finns lokalt har ett stort mått av sunt förnuft och en stor beredskap att hantera situationen efter de förutsättningar som finns just i deras bygd. Det är nog den utveckling vi kommer att få se framöver. Det är den reformstrategi som regeringen har valt och som riksdagen nu ställde sig bakom så sent som i början av februari månad i år. Jag hoppas att vi får en diskussion utifrån dessa utgångspunkter. Saken är för allvarlig för att debatteras i de termer som senast användes från talarstolen.

Anf. 5 ULLA TILLANDER (c):

Herr talman! Jag kan hålla med Göran Persson om att man skall vara restriktiv när man hanterar det här problemet och när man vidtar åtgärder av den typ som Göran Persson räknade upp. Men det här inte är rätta platsen att tala om restriktivitet, eftersom en sådan redan finns ute i skolorna. I stället

Prot. 1988/89:78
10 mars 1989

*Om sambandet mellan
miljöpolitik och skatte-
politik*

skall man peka på vilka möjligheter som finns när problemen blir alltför stora och jag är glad över att Göran Persson gjorde det i svaret.

Som lärare med ganska lång erfarenhet från olika stadier i skolan är det min övertygelse att en grundförutsättning för att kunna klara aldrig så höga ambitioner och för att kunna genomföra aldrig så ambitiösa läroplaner är att undervisningssituationen, alltså den pedagogiska miljön i skolan, bl.a. i klassrummet, har ett väsentligt mått av ordning och stadga. Jag tror mig veta att denna uppfattning delas av det stora flertalet elever och lärare och även föräldrar. Om detta grundläggande krav uppfylls kan nästan allt genomföras, men om det inte uppfylls faller nästan allt platt till marken. Därför är skapandet och bibehållandet av dessa för all undervisning elementära och grundläggande förutsättningar kanske den viktigaste reform som man över huvud taget kan genomföra. Och med denna grundförutsättning kan förvisso mycket byggas upp, och utan den faller det mesta. Det var därför som jag faktiskt tyckte att det här svaret var bra.

Det skulle också vara bra med mindre klasser, vilket Marianne Samuelsson tog upp. Därför har vi från centerns sida ställt krav på att antalet elever i varje klass skall vara högst 25 och att skolan skall få behålla sina resurser. Men ibland behövs det extra insatser utöver detta, och jag vill än en gång tacka för att Göran Persson har pekat på möjligheterna till dem och aktualiserat dem, eftersom de behövs för dem som arbetar i skolorna.

Anf. 6 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Herr talman! Jag vill kommentera den utveckling som pågår och som innebär att man prioriterar tillväxt och full sysselsättning och över huvud taget inte bryr sig om att människor bör få mer tid för varandra och för barnen och möjligheter att vara hemma med barnen när de är små. Jag tror att man kan förebygga många av dessa problem genom att göra insatser i god tid. Det måste alltså tas ett övergripande grepp i fråga om detta. Detta grepp kan inte bara tas på skolsidan, vilket statsrådet nämnde, utan man måste se till helheten och arbeta med dessa frågor på ett brett plan. Jag tror att vi kan hjälpas åt och åstadkomma något, men man måste alltså se till barnen och deras situation och ge dem den tid och de resurser som de behöver för att de skall känna sig trygga i samhället.

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på interpellation 1988/89:123 om sambandet mellan miljöpolitik och skattepolitik

Anf. 7 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Carl Frick har frågat statsministern om hur resultaten av den pågående utredningen om indirekta skatter kan synkroniseras med av riksdagen fattade beslut och hänvisar bl.a. till beslut om begränsning av koldioxidutsläppen. Carl Frick efterfrågar även nya direktiv för utredningen med inriktning att skattesystemet skall gynna energihushållning och effektiv användning av energiråvaror.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på interpellationen.

Utredningen (Fi 1987:06) om indirekta skatter (KIS) har arbetat sedan 1987. Arbetet är nu i sitt slutskede. KIS betänkande skall lämnas i juni i år, samtidigt som förslagen från de andra två skatteutredningar som ser över det svenska skattesystemet blir klara.

En viktig uppgift för KIS är enligt direktiven att pröva om energiområdet kan inordnas under mervärdeskatten. Men i direktiven betonas också att beskattningen av energi nu till stor del fungerar som ett energipolitiskt styrmedel och att denna funktion skall bibehållas. Styrande punktskatter på energiområdet torde därför få behållas, och KIS har särskilt fått sig ålagt att tillse att ett nytt punktskattesystem utformas så att gällande energipolitiska mål kan tillgodoses. Bl.a. skall man ingående belysa hur konkurrensförhållandena mellan olika energislag kan påverkas av en skatteomläggning.

De direktiv som KIS arbetar efter tillgodoser således även på energipolitikens område väl de önskemål Carl Frick givit uttryck för. När det sedan gäller att ta ställning till KIS kommande förslag, måste kommittén åtminstone först få lägga fram sina förslag och förslagen remissbehandlas. För dagen kan jag inte lämna några besked härutöver. Jag vill också påminna om att utredningen om ökad användning av ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken (ME 1988:03) har fått i uppdrag bl.a. att lämna förslag om hur ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken bör utformas och införas.

Anf. 8 CARL FRICK (mp):

Herr talman! Anledningen till att jag har ställt denna interpellation är att jag sedan en tid tillbaka har kunnat följa arbetet inom KIS. Under ett internatmöte i Uppsala diskuterades ingående förslag som gällde energiområdet. Vid detta möte framkom att man hade för avsikt att införa en energimoms på 23,46 % och samtidigt *sänka* punktskatterna med 30 %. Storförbrukarskattesubventionen på närmare 1 miljard kronor skulle bibehållas.

Utredarna i kommittén konstaterar att dessa förslag leder till att vi i Sverige med denna skatteomläggning kommer att öka användningen av olja, kol, naturgas och elkraft samt att de inhemska förnybara energislagen får svårare att konkurrera.

De stora energianvändarna blir vinnarna, medan hushållen får betala kostnaderna för denna skatteomläggning. För exportindustrin blir det speciellt gynnsamt, eftersom den får lyfta av exportmomsen.

Det är knappt ett år sedan riksdagen fattade viktiga miljöpolitiska beslut. De gick bl.a. ut på att vi i Sverige skulle minska utsläppen av kväveoxider med 30 % fram till år 1995 och att koldioxidutsläppen inte skulle få öka.

Om det nu finns utredningar inom finansdepartementet som väcker förslag som direkt går emot de beslut som fattats på energi- och miljöområdet, måste de rimligen ha någon form av sanktion från finansdepartementets ledning. Det verkar vara orimligt att finansministern skulle vara okunnig om det som pågår.

Ökad användning av olja, kol och gas leder obönhörligen till att utsläppen av kväveoxider och koldioxid ökar – inte minskar. Vi i Sverige har fattat ett

vist beslut, nämligen att kärnkraften skall avvecklas, och regeringen verkar nu villig att börja ta de första stegen 1995. Att då medvetet ta fram en skattepolitik som medför att elkraftsanvändningen ökar, innebär att den ökande delen måste produceras med i huvudsak fossila bränslen, och det gör situationen än värre.

Det naturliga hade varit att utforma ett skattesystem som medvetet och kraftfullt bidrar till att energianvändningen minskar, och då också användningen av elkraft. Detta missar uppenbarligen KIS-utredningen helt och hållet. Till detta måste läggas att man också vill momsbelägga persontransporter, och det leder till att flyget relativt sett gynnas eftersom det inte betalar någon skatt på bränslet. Det blir den markbundna kollektivtrafiken som tar stryk, vilket innebär en ökad belastning med kväveoxider och med koldioxid, återigen helt i strid mot vad riksdagen har fattat beslut om så sent som i maj 1988. Då förstår man också varför regeringen satsar så obetydliga belopp på att utveckla den svenska järnvägen. Att så sker borde uppröra alla riksdagsledamöter, speciellt de som har varit med om att fatta de miljöpolitiska besluten.

Situationen är dyster, eftersom vi nu vet att vi med den trafikutveckling som är på gång, och som de kommande skatteförslagen förstärker, inte har en chans att komma i närheten av de blygsamma miljömål som riksdagen har satt upp. Ställs detta mot vad forskarna i dag säger är nödvändigt för att vi skall kunna hålla oss innanför de gränser som naturen sätter, dvs. vad den tål utan att förstöras, måste utsläppen reduceras långt under de tal som riksdagen har bestämt. Vi är alltså mycket långt från detta.

Det är miljöpartiet de grönas bestämda uppfattning att ett energiskattesystem måste utformas så att det ger incitament till hushållning, effektivitet och sparande. Det talas vitt och brett om behovet av effektivisering inom den offentliga sektorn. Det vore bra om den viljan också kunde manifesteras inom energiområdet. Därför har miljöpartiet de gröna föreslagit att vi skall ha ett energiskattesystem där energiråvaran beskattas när det gäller de fossila bränslena, uran och torv. De förnybara energierna skall inte ha någon energiråvaruskatt. En skatt på energiråvaran gynnar den som utnyttjar energin effektivt.

Dessutom vill vi dra in de stora vinster som genereras inom vattenkraftsindustrin på grund av de principer för taxesättning som vi har. En sådan skatt är en ren vinstindragning och påverkar inte priset på elkraft. KIS-utredarna har hitintills inte velat föreslå någon höjning av denna skatt. Miljöpartiet vill också bestämt förorda att flyget tvingas betala skatt på sitt bränsle. De andra trafikslagen utsätts på detta sätt för en ojust konkurrens. Konkurrensneutralitet är ju annars en av hörnstenarna i politiken. Varför inte i detta fall? Detta har inte KIS-utredningen velat ta upp. Flyget är ju det allra mest smutsande av alla trafikslag räknat per passagerarkilometer, och då blir det en miljöpolitisk orimlighet att just flyget skall ha en ekonomisk förmånsställning.

Av svaret från finansministern framgår att han inte är villig att göra något åt snedgången i de pågående utredningarna. Då återstår för oss att driva opinionen inom detta hus och utanför. Det går egentligen bara att dra en slutsats av det svar som har avgivits, och det är att regeringen trots alla vackra

deklarationer i grunden är ointresserad av miljö- och överlevnadsfrågor. Vill man vara snäll, och det kanske man skall vara så här i slutet av veckan, kan man säga att regeringen prioriterar helt andra frågor i samhället. Vilket skälet än är, så är resultatet av politiken långsiktigt förödande.

Tack för ordet.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på interpellation 1988/89:112 om likhet inför lagen

Anf. 9 Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Sten Andersson i Malmö har i en interpellation frågat mig om jag är beredd att medverka till att domar som fälls i Sverige i huvudsak baseras på brottets art och inte på traditioner i andra länder.

Våren 1988 antog riksdagen ändringar i brottsbalken som behandlade frågor om straffmätning och påföljdsval. Ändringarna trädde i kraft den 1 januari i år. I 29 och 30 kap. brottsbalken finns nu samlat de regler om straffmätning och påföljdsval som domstolarna skall tillämpa. Reglerna är i huvudsak en kodifikation av den praxis som domstolarna har utvecklat för påföljdsbestämningen.

Straff skall bestämmas inom ramen för den tillämpliga straffskalan efter brottets straffvärde. När domstolarna bestämmer ett straff skall de beakta intresset av en enhetlig rättstillämpning. När de bedömer ett brotts straffvärde skall de särskilt beakta den skada, kränkning eller fara som gärningen inneburit, vad den tilltalade insett eller borde ha insett om detta samt de avsikter eller motiv som han eller hon haft. Det finns vidare bestämmelser om försvårande resp. förmildrande omständigheter som skall beaktas vid bedömningen av straffvärdet. Dessa omständigheter är av allmän natur och skall beaktas utöver de särskilda omständigheter som gäller för de enskilda brotten. Dessutom finns i nämnda kapitel bl.a. bestämmelser om återfall i brottslighet och om vissa omständigheter som särskilt rör den tilltalade, exempelvis om han eller hon frivilligt har angett sig.

De nya reglerna behandlar också påföljdsvalet, dvs. val mellan de olika påföljderna, såsom fängelse, skyddstillsyn och villkorlig dom. Bland dessa regler kan nämnas att domstolen vid val av påföljd skall fästa särskilt avseende vid omständigheter som talar för en lindrigare påföljd än fängelse.

Givetvis är det dessa svenska regler som skall vara bestämmande för våra domstolars påföljdsbestämningar i brottmål och inte några regler som kan gälla i andra länder.

Jag kan självfallet inte här diskutera den dom av Malmö tingsrätt som Sten Andersson hänvisar till i sin interpellation. Jag utgår emellertid från att de riktlinjer för straffmätning och påföljdsval som riksdagen lagt fast i brottsbalken – och som i allt väsentligt är en kodifiering av den praxis som domstolarna har utvecklat – följs av domstolarna.

Anf. 10 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Jag tackar för svaret.

För att ta det sista först, så säger statsrådet här att hon inte kan diskutera det enskilda fallet. Det borde man kanske ha respekt för. Vi har alltför ofta i denna kammare bevittnat, hur statsråd när det gäller en känslig fråga säger att de inte vill diskutera de enskilda fallen. Men när frågorna kan innebära poängar för statsråden är man sannerligen intresserad av att även mycket djupt diskutera enskilda fall.

Tillbaka till interpellationen. En person i Malmö misshandlade sin son grovt. Sonen hade fått tag i och läst några pornografiska tidningar som pappan hade haft. Pappan blev oerhört upprörd. Pojken bands till händer och fötter, piskades och gömdes i en källare. Pappan blev åtalad. Men han fick inte det straff som han normalt borde ha fått för ett sådant här brott, nämligen fängelse. Han fick i stället dagsböter. Rätten tog hänsyn till traditionerna i pappans hemland.

Kom pappan i går, kom han förra veckan eller kom han förra månaden till Sverige? Nej, han hade varit i Sverige tio år. Att i ett sådant fall ta hänsyn till traditionerna i hemlandet kan inte vara korrekt. När statsrådet säger att man skall bedöma gärningar efter de regler som gäller i Sverige, gäller detta uppenbarligen inte det mål som jag refererat i min interpellation.

Om nu statsrådet inte är beredd att diskutera ett enskilt fall, så låt mig ta ett exempel som säkert kommer att bli aktualiserat förr eller senare. En person är född i Sverige, säljer knark och blir fasttagen för detta samt skall ställas inför domstol. En annan person kommer från ett land där man har en lindrigare syn på knarkhandel än vad vi har i Sverige. Min fråga till fru statsrådet är: Skall dessa två personer ha samma straff, eller skall utläningen som kommer från ett land där man har andra och liberalare tolkningar av hanteringen kring narkotika dömas mildare? Det skulle vara ytterst klagörande att få ett besked av statsrådet i denna fråga.

Det går inte att som statsrådet gör i svaret blunda för saken och säga att så här skall vi göra. Vi har nu sett hur man i praktiken tillämpar svensk lagstiftning. Man tar alltså hänsyn till traditioner, och man behandlar inte längre människor lika inför lagen.

Jag tycker, herr talman och fru statsråd, att det minsta vi kan begära är att man tar seden dit man kommer. Det gäller för oss när vi åker utomlands, och det borde gälla för alla som kommer hit. Om man sedan begär ett brott i Sverige eller om vi svenskar begår ett brott utomlands, skall inte hänsyn tas till några traditioner. Så sker tyvärr i dag i Sverige.

Än en gång: lämna ett svar huruvida två personer som sysslar med knark – den ene är svensk och den andre är utläning – skall ha lika straff, eller skall utläningen ha ett mildare straff, därför att traditionerna i hemlandet är som de är, dvs. man har en narkotikalagstiftning som är liberalare än den vi har i Sverige. Ett svar på den här frågan vore ytterst välkommet.

Anf. 11 Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Jag anser att vi skall respektera den rollfördelning som finns mellan den lagstiftande makten och den dömande makten. Reglerna om påföljdsval och straffmätning ger inga exakta besked om hur frågor av olika

slag skall bedömas och lösas. De skapar underlag för domstolarna att ingående diskutera dessa frågor, och det förutsätts att domstolarna relativt utförligt redovisar sina överväganden. På det sättet skapas så goda förutsättningar för en enhetlig och förutsebar rättstillämpning som över huvud taget är möjligt. Vägledning genom prejudikatbildning från högsta domstolen bör också efter hand kunna förväntas i olika frågor.

Anf. 12 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Jag tackar för svaret, men det var litet grand av goddagskraft. Jag ställde faktiskt en konkret fråga till statsrådet. Det skall jag göra en gång till, eftersom jag har ytterligare tre minuters taletid.

Om en sedan länge i Sverige boende person, eller en person som är född i Sverige, begår ett knarkbrott och en person som kanske tillfälligtvis vistas i Sverige begår samma typ av brott under exakt samma omständigheter, skall då dessa båda personer dömas lika, eller skall hänsyn tas till de eventuellt mer liberala bedömningar av knarkbrott som finns i det land som utlännen kommer från? Det var den frågan jag ställde, och statsrådet sprang på alla sätt och vis ifrån svaret. Statsrådet har ytterligare en chans. Var snäll och svara mig.

Anf. 13 Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Jag tänker inte leka domstol i riksdagen. Både Sten Andersson i Malmö och jag har att utgå från den lagstiftning som riksdagen har fattat beslut om och att göra de bedömningar som skall göras i enskilda fall. När det är fråga om att döma människor är det en uppgift för domstolen. Jag har ingen avsikt att svara på hypotetiska frågor av det slag som Sten Andersson ställer.

Anf. 14 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Jag måste säga att jag är förbluffad över statsrådets svar, och jag är säker på att åhörarna på läktaren också är förbluffade. Ännu värre vore det kanske om detta skulle refereras i pressen. Då blir effekten betydligt större.

Det är ju inte på det viset att vi i riksdagen skall leka domstol. Men vi har rätten att lägga fram förslag till lagstiftning och utarbeta regler. Den fråga som statsrådet inte vågade ge svar på är: Skall människor behandlas lika inför lagen, eller skall domstolen göra en bedömning baserad på traditioner från det land personen kommer ifrån? Att statsrådet inte vågar svara på denna fråga tycker jag är både fejt och förödande.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § På förslag av tredje vice talmannen beslöt kammaren kl. 10.44 att ajournera förhandlingarna till kl. 12.00, då de till dagens bordläggning anmälda utskottsbetänkandena väntades föreligga.

Prot. 1988/89:78
10 mars 1989

5 § Förhandlingarna återupptogs kl. 12.00 under ledning av tredje vice talmannen.

Meddelande om frågor

6 § Anmäldes och bordlades
Skatteutskottets betänkande
1988/89:SkU24 Mervärdeskatt

Lagutskottets betänkande
1988/89:LU18 Ställföreträdare för dödsboägda och samägda jordbruksfastigheter

Utrikesutskottets betänkande
1988/89:UU17 Vissa anslag m.m. inom utrikesdepartementets område

Kulturutskottets betänkande
1988/89:KrU12 Ungdomsfrågor

Trafikutskottets betänkanden
1988/89:TU7 Kommunikationsdepartementet m.m.
1988/89:TU8 SMHI och SGI
1988/89:TU9 Postväsende
1988/89:TU10 Anslag till Luftfart

Näringsutskottets betänkanden
1988/89:NU13 Export m.m. av alkoholdrycker och tobaksvaror
1988/89:NU14 Statliga företags sponsring

7 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 9 mars

1988/89:514 av *Wiggo Komstedt* (m) till finansministern om behandlingen av ansökningar om tullfri införsel på vissa färjelinjer:

Vad är anledningen till att regeringen i dag beslutat ge tillstånd till tullfri införsel på färjelinjen Ystad-Rönne – färjelinjen är statligt ägd – men ej till linjen Simrishamn-Allinge, som drivs i privat regi och vars ansökan behandlades vid samma tillfälle?

den 10 mars

Prot. 1988/89:78
10 mars 1989

Meddelande om frågor

1988/89:515 av *Pär Granstedt* (c) till kommunikationsministern om planeringen för en ny sträckning av väg E 4 genom Stockholm:

Hagaparken i Stockholms och Solna kommuner är en av de viktigaste miljötillgångarna i den innersta delen av Stockholmsregionen. Den har också ett mycket stort kulturhistoriskt intresse. Vägverket planerar nu en ny sträckning av E 4 som innebär ett betydande ingrepp i parkområdet.

Är kommunikationsministern beredd att verka för ökad miljöhänsyn i vägplaneringen, så att ingrepp av detta slag förhindras?

8 § Kammaren åtskildes kl. 12.01.

In fidem

OLOF MARCUSSON

/Gunborg Apelgren